

МОДЕРНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК НЕОБХІДНА СКЛАДОВА ЧАСТИНА ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР

MODERNIZATION OF SYSTEM OF HIGHER EDUCATION AS A NECESSARY COMPONENT OF INTEGRATION OF UKRAINE INTO EUROPEAN EDUCATIONAL SPACE

Своєрідність поточного моменту в українській освіті полягає в особливо гострій необхідності її подальшого розвитку. Вимогою часу стає підготовка фахівців нової якості – здатних творчо мислити, швидко орієнтуватися в сучасному насиченому інформаційному просторі, приймати нестандартні рішення, вчитися і розвиватися протягом усього життя. Враховуючи це, одним з актуальних завдань сучасної освіти є суттєве оновлення змісту освіти, пошук, створення та застосування найефективніших сучасних форм і методів навчання для забезпечення високої якості знань студентів. Українська система вищої освіти за останні роки суттєво змінилася. У статті розглянуті окремі аспекти євроінтеграційних прагнень України, пов'язаних із реформуванням системи вищої освіти в межах участі у формуванні єдиного європейського освітнього простору та реалізації основних принципів Болонського процесу. Проаналізовано проблеми цивілізаційного вибору України через призму освітніх реформ та переходу на європейські освітні стандарти.

Ключові слова: євроінтеграція, Болонський процес, вища освіта, європейський освітній простір

Своеобразие текущего момента в украинском образовании заключается в острой необходимости его дальнейшего развития. Требованием времени становится подготовка специалистов нового качества – способных творчески мыслить, быстро ориентироваться в современном насыщенном информационном пространстве, принимать нестандартные решения, учиться и развиваться в течение всей жизни. Учитывая это, одним из актуальных задач современного образования является существенное обновление содержания образования, поиск, создание и применение эффективных современных форм и методов обучения для обеспечения высокого качества знаний сту-

дентов. Украинская система высшего образования за последние годы существенно изменилась. В статье рассмотрены отдельные аспекты евроинтеграционных стремлений Украины, связанных с реформированием системы высшего образования в рамках участия в формировании единого европейского образовательного пространства и реализации основных принципов Болонского процесса. Проанализированы проблемы цивилизационного выбора Украины через призму образовательных реформ и перехода на европейские образовательные стандарты.

Ключевые слова: евроинтеграция, Болонский процесс, высшее образование, европейское образовательное пространство.

The peculiarity of current moment in Ukrainian education lies in the urgent need for its further development. The time requirement is to train specialists of new quality – those who are able to think creatively, quickly navigate in a modern, saturated information space, make non-standard decisions, learn and develop throughout their lives. Considering this, one of the urgent tasks of modern education is a significant update of the content of education, search, creation and application of effective modern forms and methods of teaching to ensure the high quality of students' knowledge. Ukrainian system of higher education has changed significantly in recent years. There are new trends in its development. The article discusses certain aspects of European integration aspirations of Ukraine related to the reform of higher education system in the framework of participation in the formation of a single European educational space and the implementation of basic principles of Bologna process. The problems of Ukraine's civilization's choice are analyzed through the prism of educational reforms and transition to European educational standards.

Key words: euro integration, Bologna process, higher education, European educational space.

УДК 378.1(477)(073)

Турута О.В.,
канд. юрид. наук,
доцент кафедри філософії
Харківського національного
університету радіоелектроніки

Жидкова О.О.,
старший викладач кафедри філософії
Харківського національного
університету радіоелектроніки

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Наша країна зробила свідомий вибір на користь загальноєвропейської інтеграції. Для реалізації курсу на інтеграцію до Європейського союзу (ЄС), забезпечення входження України в європейський політичний, економічний і правовий простір Указами Президента України затверджена Стратегія інтеграції України до Європейського союзу. Однак цей шлях включає в себе більш широкий спектр проблем, пов'язаних із глобальними викликами сучасного світу. Мета внутрішньої і зовнішньої соціально-економічної та політичної стратегії України – забезпечити рівень кращих європейських і світових стандартів якості життя українського су-

спільства. А це, насамперед, рівень розвитку науки й освіти, які стають визначальними факторами ефективності суспільного виробництва.

З 2005 р. Україна є повноправним учасником Болонського процесу. Це дало нам можливість долучитися до загальноєвропейської освітньої системи та покращити процеси академічних обмінів. Наша країна історично є європейською державою, тому і розвиток української освіти, науки і культури варто розглядати в контексті європейських цінностей, таких як гуманізм, лібералізм, демократичність, індивідуалізм та особисту свободу кожного [2].

Глобальні інтеграційні процеси сучасного світу – це об'єктивна і закономірна тенденція сьо-

годення. Ці процеси торкаються усіх сфер людського життя. Україна, як важливе геополітичне утворення, що належить до групи європейських країн, є невід'ємною складовою частиною нової системи європейських і глобальних зв'язків. Вона знаходиться у самому центрі Європи, і завдяки цьому є повноправним учасником широкої взаємодії культур і цивілізацій. Тому вона безпосередньо є учасником сучасних змін, які характеризуються багатополарністю, глобалізацією та взаємозалежністю [1]. Вхідження України в цивілізоване світове співтовариство неможливе без структурної реформи національної системи вищої освіти, спрямованої на збереження мобільності, сприяння працевлаштуванню випускників на внутрішньому та зовнішньому ринках праці в умовах високої конкурентності.

Аналіз освітніх досліджень і публікацій.

Сьогодні важливість освіти й освітнього співробітництва в розвитку й зміцненні стійких і демократичних суспільств стало універсальною та першорядною цінністю. Освіта є пріоритетною турботою урядів усіх європейських країн, але структури систем освіти суттєво відрізняються як у межах країн, так і між країнами. Досвід європейських країн з інтеграції освітнього простору підтримується багатьма країнами світу, який свідчить, що інтеграція на ринку освітніх послуг має здійснюватися на усіх рівнях освітнього простору. Проблема реформи освітньої сфери України та її інтеграція у європейський освітній простір висвітлена зокрема у працях таких вітчизняних вчених і педагогів, як В.Г. Кремень, В.П. Андрущенко, В.І. Луговий, М.Ф. Степко, Л.І. Федулова, В.С. Журавський, Л.А. Вербицька та ін.

Пріоритетність і важливість реформування системи вищої освіти у зв'язку з переходом на європейські освітні стандарти було підтверджено у Законі України «Про вищу освіту» № 2984-III із змінами від 04 листопада 2005 р. та у Законі України «Про вищу освіту» № 1556-VII від 01 липня 2014 р.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Національна система освіти України років незалежності суттєво відрізняється від освіти радянських часів. Серед основних відмінностей можна зазначити і безперечно позитивні, і, на жаль, такі, що не відповідають вимогам часу, потребам суспільства й інтересам самих споживачів освітніх послуг. Тому сьогодні загальною проблемою постає вибір та обґрунтування доцільних шляхів модернізації освітньої системи, передусім вищої школи. Ніколи ще проблема якості освіти в Україні не мала такого важливого ідеологічного, соціального, економічного і технічного значення, як нині. Це завдання стає тим більш актуальним, оскільки традиційна система професійної підготовки кадрів вже не може задовольняти повною мірою потреб національної економіки, науки і культури.

Мета статті – визначення пріоритетних напрямів розвитку вищої освіти в Україні, окреслення такої моделі освітнього процесу, в якій би оптимально поєдналися кращі вітчизняні й зарубіжні традиції. Поєднання гуманістичних традицій української педагогіки та зарубіжного досвіду виховання особистості, здатної до активних самостійних дій, дозволить створити мобільну, динамічну, конкурентоспроможну модель освітньої системи.

Виклад основного матеріалу. Система підготовки спеціалістів в Україні розвивається і вдосконалюється, виходячи із двох специфічних її функцій. По-перше, ця система виконує економічну, продуктивну функцію, тобто забезпечує відтворення висококваліфікованих елементів сукупної робочої сили суспільства і тим самим сприяє розвитку продуктивних сил. По-друге, вона реалізує і соціально-політичну функцію – задовольняє духовні, інтелектуальні потреби людини, сприяє всебічному розвитку особистості.

І все таки, рівень професійної компетенції та культури, характер розвитку особистісних рис і якостей випускників вишів ще не повною мірою сприяють сталому інноваційному розвитку України і забезпеченню її конкурентоспроможності на світових ринках. Цілком очевидним є безпосередній зв'язок зазначеної проблеми з важливими теоретичними і практичними завданнями. Такі завдання зумовлюють необхідність урахування європейських стандартів професійної освіти, відповідної кардинальної перебудови всієї організації навчально-виховного процесу [3, с. 64–65].

Але існує чимало стримуючих факторів, які гальмують процеси інтегрування української освіти. Деякі з них, на наш погляд, такі:

1. У процесі інтеграції, можливе «вихолощення» існуючих традиційних особливостей вітчизняної вищої школи, яку треба не повністю змінювати, а вдосконалювати на основі національної концепції освіти.

2. Не створюючи належних умов праці і відповідної її оплати, ми постійно будемо стикатися з проблемою імміграції висококваліфікованих спеціалістів, і ці процеси будуть тільки посилюватися.

3. На жаль сьогодні, все ще відчувається недостатність науково-методичного, кадрового, матеріально-технічного і фінансового забезпечення для реалізації положень Болонського процесу в Україні.

4. Мобільність ринку праці, глобалізація економічних процесів вимагає гнучкості адаптування навчальних програм із багатьох дисциплін для формування нової компетенції випускників.

5. Гострою залишається, також проблема використання іноземних мов, незважаючи на те, що у прикордонних регіонах більшість населення володіє декількома мовами.

Отже, існуючи виклики вимагають від закладів вищої освіти (ЗВО) вирішення багатьох важливих

завдань серед яких: модернізація державної системи контролю якості підготовки фахівців; створення внутрішньовишівської системи управління якістю навчання; розробка форм нової документації; створення навчально-методичного забезпечення підготовки висококваліфікованого фахівця; модернізація схеми фінансування; залучення студентів у процес управління навчально-виховним процесом у ЗВО; розвиток академічної мобільності й академічної доброчесності [4].

Водночас слід зауважити, що ці зміни не повинні призвести до втрат кращих традицій, заперечення національних ознак якості освіти. Орієнтація на Болонський процес не повинна призводити до невиправданої перебудови тих традицій вітчизняної освіти, які є національним надбанням української вищої школи, зокрема широкий спектр і фундаменталізація знань студентів у галузі суспільних наук, що формують світогляд молоді людини та майбутнього фахівця. Жодна з високорозвинених країн Європи не збирається нівелювати власні національні системи вищої освіти в контексті Болонської декларації. Все що вимагає Болонська декларація, це прозорість і модернізація систем вищої освіти в контексті відповідності одна одній із метою забезпечення академічної мобільності та досягнення більш високої якості на основі поєднання зусиль науки й освіти.

Усвідомлення довгострокової стратегії модернізації всієї системи вищої освіти вимагає застосування якісних інноваційних заходів з урахуванням вимог і потреб сучасного інформаційного суспільства. Реформування вищої освіти в Україні повинно ґрунтуватися на таких засадах:

– розвиток і збереження національної ідеї вищої освіти, зміст якої полягає у примноженні національних освітніх традицій. Необхідно виховувати висококваліфікованого фахівця і гармонійно розвинуту особистість, який зацікавлений у фундаментальних знаннях і підвищенні свого загальноосвітнього та професійного рівня;

– для розвитку системи вищої освіти необхідно враховувати соціальні, економічні, політичні, правові та культурні перетворення, що відбуваються у світі. Значна частина проблем, що накопичилися в системі вищої освіти та середньої школи як раз і пов'язана з розбалансованістю комплексу суспільних перетворень;

– необхідно привести законодавчу і нормативно-правову базу вищої освіти України до світових вимог, відповідно структурувати систему вищої освіти та її складові частини, упорядкувати перелік спеціальностей, переглянути зміст вищої освіти; забезпечити інформатизацію навчального процесу та доступ до міжнародних інформаційних

систем у вищій школі. Це підвищить доступ студентів до одержання освіти та практичної підготовки за кордоном;

– інтересами самої держави мають стати якнайшвидша адаптація всього робочого персоналу, задіяного в системі освіти, до глобальних перетворень та інтеграційних процесів у сучасному світі.

Слід зазначити, що реформування та вдосконалення системи вищої освіти і навчання у напрямі наближення до стандартів і практики ЄС, також передбачає залучення представників зацікавлених соціальних партнерів до участі у системі вищої освіти; вивчення можливостей розвитку людського капіталу в Україні; розширення можливостей молодіжного обміну на навчання молодих науковців [5].

Висновки. Отже, очевидним є той факт, що сьогодні для України немає і не може бути іншої альтернативи, як продовжувати рухатися на Захід, співпрацювати з європейськими країнами та інтегруватися у європейську спільноту. Для нас це насамперед нова філософія освітньої діяльності, нові принципи організації навчального процесу, новий тип відносин між викладачем і студентом, це нові технології опанування знань і повна прозорість навчального процесу. Якщо внаслідок таких дій рівень вищої освіти в Україні підвищиться, це буде вагомим внеском національної вищої школи в перспективне майбутнє нашого суспільства.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Суліма Є.М., Шепелєв М.А. Глобалістика : підручник. Київ : Вища школа, 2010. 544 с.
2. Хан Є. Інтеграція України у європейський простір вищої освіти як складова цивілізаційного вибору. *Вісник Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. Історія*. 2015. № 3 (126). С. 54–57.
3. Пономарьов О.С., Шпатенко С.А. Доцільні шляхи розвитку вищої школи України в умовах Болонського процесу. *Болонський процес: перспективи розвитку вищої освіти України* : Матеріали VII Міжнар. наук. конф. «Модернізація вищої освіти України в умовах Болонського процесу: аналіз вітчизняного досвіду і перспективи розвитку», м. Одеса, 29–31 трав. 2007 р. і VIII Міжнар. наук. конф. «Стан і перспективи розвитку вітчизняної системи вищої освіти в контексті Болонського процесу», м. Судак (Автономна Республіка Крим), 13–16 верес. 2007 р. Київ : Персонал, 2008. С. 64–71.
4. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу : досвід впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу у ТНПУ ім. В. Гнатюка / за заг. ред. В.В. Грубінка. Тернопіль : ТНПУ, 2005. Ч. 3. С. 207.
5. Журавський В.С., Згуровський М.З. Болонський процес: головні принципи входження в Європейський простір вищої освіти. *Освіта*. 2010. № 34. С. 25–29.